

TÖRTÉNELMI
OLVASÓKÖNYV
II.

Negyedik kiadás

TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST

1974

FORRÁSSZEMELVÉNYEK
AZ EGYETEMES TÖRTÉNELEM (476-1640)
ÉS
MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE (1526-IG)
TANÍTÁSÁHOZ

I. KORAI FEUDALIZMUS

1. A nyugat-európai feudális államok kialakulása

Az ősközösségi egyenlőség és a királyi hatalom (Magyar ford.: <i>Borzásák István</i> — Középkori történeti chrestomatia Bp. 1952. I. köt. 90—91. l.)	27
A germán és a római társadalom összeolvadása (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. I. i. m. 96—105. l.)	28
A Karolingok és a pápaság szövetsége (Magyar ford.: <i>Borzásák István</i> — Chrest. I. i. m. 117—118. l.)	29
A szabadok jobbágyi sorba süllyesztése (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. I. i. m. 127—132. l.)	31
A frank királyi birtok és népei (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. I. i. m. 135—141. l.)	32
A korai feudális nagybirtok felszerelése (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. I. i. m. 141—143. l.)	35
A szabadok katonáskodási kötelezettsége (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — Calmette: Textes et documents II. 39. l.)	36
A pápaság hatalmi igényei (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — Mirbt: Quellen 37. l.)	37
Egy gonosz hűbérúr a IX. században (Magyar ford.: <i>Mika Sándor</i> — Történelmi olvasókönyv IV. rész, szerk.: <i>Mika Sándor</i> Bp. 1909. 30—33. l.)	38
A normannok Párizst ostromolják (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — Guggenbühl: Quellen 69. l.)	39
Parasztfelkelés a X. század végén (Uo.)	40
Hűbéri eskü (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. I. i. m. 199. l.)	41
„Isten békeje” (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. i. m. 209—211. l.)	41

2. Az arab hódítás

Az iszlám szent háborúja (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — Guggenbühl i. m. 35. l.)	43
--	----

Népi felkelés a kalifák birodalmában (Magyar ford.: <i>Borzás István</i> — Chrest. I. i. m. 242—243. l.)	44
--	----

3. Bizánc és a szlávok

A római jog kodifikációja (Magyar ford.: <i>ifj. Mészöly Gedeon</i> — <i>Justinianus Institutiói</i> Bp. 1939. 11—12. l.)	45
A szláv ősközösségi társadalom (Magyar ford.: <i>Gyóni Mátyás</i> — Chrest. I. i. m. 23—24. l.)	47
A szlávok apostolai (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Calmette</i> i. m. 56. l.)	48
A bogumil eretnység (Magyar ford.: <i>Gyóni Mátyás</i> — Chrest. II. Bp. 1953. 167—168. l.)	49
Az oroszok megkeresztelkedése (Olvasókönyv, i. m. 17. l.)	50
<i>Lengyelország a X. században</i> (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 151. l.)	52

II. AZ ÉRETT FEUDALIZMUS

1. A pápaság és a császárság küzdelme

A milánói <i>pataria</i> (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest I. 256—257. l.)	53
VII. Gergely a pápai hatalomról (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. I. 273—274. l.)	54
A wormsi konkordátum (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. I. i. m. 276—277. l.)	55
A valdens eretnység (Magyar ford.: <i>Győry János</i> — Chrest. II. i. m. 244—245. l.)	57
Az inkvizíció (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 240. l.)	57

2. A kereszties háborúk

A kereszties hadak úton a Szentföldre (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Calmette</i> i. m. 98. l.)	58
A keresztiesek elfoglalják Jeruzsálemet (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>uo.</i> 99. l.)	59
A keresztiesek Konstantinápolyban (Magyar ford.: <i>Mika Sándor</i> Tört. olv. i. m. 89—94. l.)	60
A szíriai kereszties állam bukása (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Calmette</i> i. m. 105. l.)	61

A „kettős igazság” (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — Sajó G.: <i>Untraité... de Boèce de Dacie</i> . Bp. 454. 53. l.)	61
Az új tudomány kezdetei (Magyar ford.: <i>Győry János</i> — <i>Chrest.</i> II. i. m. 263—265. l.)	62
 3. A német—római birodalom anarchiája és a városok virágkora	
Strassburg első városjoga (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest.</i> I. i. m. 339—340. l.)	63
A Hanza megalakulása (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest.</i> II. i. m. 109. l.)	66
A morgarteni ütközet (Magyar ford.: <i>Mika Sándor</i> — <i>Tört. olv.</i> i. m. 130—133. l.)	67
A német aranybulla (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest.</i> II. i. m. 116—117. l.)	68
Az első aranyforintos (Magyar ford.: <i>Rácz Miklós</i> — A három Villani krónikája. Középkori krónikások VIII—IX. Szerk.: <i>Gombos Albin</i> 75—76. l.)	70
Firenzei bankárok (Magyar ford.: <i>Rácz Miklós</i> — A három Villani krónikája i. m. 156—157. l.)	71
A nagy pestisjárvány (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Calmette</i> i. m. 142. l.)	72
A firenzei munkásfelkelés (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest.</i> II. i. m. 209—217. l.)	73
 4. A királyi hatalom megszilárdulása és a rendi monarchia kialakulása Franciaországban és Angliában	
Paraszti sors Franciaországban a XI—XII. században (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest.</i> I. i. m. 191—194. l.)	75
A laoni kommuna (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest.</i> I. i. m. 330—335. l.)	78
A városi igazgatásról (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest.</i> I. i. m. 341. l.)	81
Az albigensek kiirtása (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Calmette</i> i. m. 83. l.)	82
A párizsi céhek határozatai (Magyar ford.: <i>Borzák István</i> — <i>Chrest.</i> I. i. m. 350—352. l.)	83
A francia rendi gyűlés összehívása — Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — <i>Chrest.</i> II. i. m. 22. l.)	85
Az angol királyi hatalom (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Calmette</i> i. m. 77. l.)	86

A „Domesday Book”-ból Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 63. 1.)	87
A Magna Charta Libertatum (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 70—72. 1.)	88
5. A százéves háború és a nagy parasztháborúk Franciaországban és Angliában	
A crécy-i ütközet (1346) (Magyar ford.: <i>Mika Sándor</i> — Tört. olv. i. m. 159—163. 1.)	91
Az 1349. évi angliai kényszermunkatörvény (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 74—75. 1.)	92
Az 1358. évi párizsi felkelés (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 39—40. 1.)	93
A Jacquerie (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 46—48. 1.)	95
Wat Tyler felkelése (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 81—83. 1.)	96
Az orléans-i szűz (Magyar ford.: <i>Mika Sándor</i> — Tört. olv. i. m. 168—172. 1.)	98
6. Kelet-Európa a XI—XV. században	
Az orosz törvény (Olvasókönyv i. m. 28—29. 1.)	101
A mongolok elfoglalják Kijevet (Olvasókönyv i. m. 44. 1.)	102
A mongol világbirodalom postaszervezete (Magyar ford.: <i>Vajda Endre</i> — Marco Polo utazásai. Hungária. 1950. Második könyv XXVI. f. 110—112. 1.)	104
A jégcsata (1242) (Olvasókönyv i. m. 48—49. 1.)	105
A kulikovói ütközet (1380) (Olvasókönyv i. m. 53—55. 1.)	106
III. Iván nagyfejedelem törvénykönyve (Olvasókönyv i. m. 71—73. 1.)	108
III. Kázmér, a „parasztkirály” (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 155. 1.)	109
A grunewaldi csata (1410) (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — Chrest. II. i. m. 157—159. 1.)	110
A prágai egyetem alapítása (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — Guggenbühl i. m. 216. 1.)	112
Husz János pöre (Magyar ford.: <i>Győry János</i> — Chrest. II. i. m. 128—133. 1.)	113
A huszita mozgalom kezdetei (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. II. i. m. 136—138. 1.)	115

A táboríták társadalmi és politikai tanai (Magyar ford.: <i>Győry János</i> — Chrest. II. i. m. 143. l.)	117
A rigómezei csata (Magyar ford.: <i>Perényi József</i> — Chrest. II. i. m. 188. l.)	118
Konstantinápoly bevétele (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Guggenbühl</i> i. m. 268. l.)	119
Nagy István moldvai vajda harca a törökkel (Magyar ford.: <i>Makkai László</i> .)	121

III. A FEUDALIZMUS FELBOMLÁSA

1. A földrajzi felfedezések

A spanyol és portugál király tordesillasi egyezménye a világ felosztásáról (1494) (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. Bp. 1956. 15—16. l.)	123
Amerika felfedezésének első dokumentuma (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — E. G. Jacob: <i>Christoph Columbus</i> 201. l.)	124
A földközi-tengeri kereskedelem hanyatlása (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. II. i. m. 207. l.)	128
Spanyol gyarmatosítás Haiti szigetén (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 45—46. l.)	129
Magelhaes halála (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 30. l.)	131

2. A természettudományos gondolkodás kialakulása

A könyvnyomtatás feltalálása (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Guggenbühl</i> i. m. 265. l.)	133
Az ember földi hivatása (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Guggenbühl</i> i. m. 266. l.)	134
A balgaság dicsérete (Magyar ford.: <i>Kardos Tibor</i> — Chrest. III. i. m. 95—97. l.)	135
A heliocentrikus világkép (Magyar ford.: <i>Győry János</i> — Chrest. II. i. m. 295. l.)	137
A világ végtelensége (Magyar ford.: <i>Terényi István</i> — G. Bruno és az inkvizíció. Bp. 1952.; 30. l. — 84—89. l. — 91. l.) ...	138
A tudomány autonómiája (Magyar ford.: <i>Jánosházy György</i> — G. Bruno, Galilei, Campanella, Bp. 1952. 86—87. l.)	139
A tudományos kutatás módszere (Magyar ford.: <i>Csatlós János</i> — Fr. Bacon: <i>Novum Organum</i> . Bp. 1954. 30. l. 33. l. 85. l.)	141

A racionalizmus alapjai (Magyar ford.: <i>Ulrich Ferenc</i> — Descartes: <i>Értekezés az értelem helyes használatának s a tudományos igazságok kutatásának módszeréről</i> . Bp. 1953. 80—81. l.)	142
Az osztálynéfűli társadalom utópiája (Magyar ford.: <i>Bodor András</i> — <i>Morus</i> : <i>Utópia</i> , Bp. 1952. 18—21. l.)	143
A közösségi állam utópiája (Magyar ford.: <i>Kiss Géza</i> — <i>Campanella</i> : <i>Napállam</i> , Bp. 1952.)	144
Az abszolutizmus elmélete (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest</i> . II. i. m. 288—290. l.)	145
A zsarnokok ellen (Magyar ford.: <i>Bajcsa András</i> — <i>Montaigne</i> : <i>Esszék</i> , Bp. 1957. l.; — 172—173. l.)	147
3. A német reformáció és a parasztháború	
Az egyházi és a világi hatalmasságok ellen (Magyar ford.: <i>Hollósy Tibor és Terényi István</i> — <i>Kautsky</i> : <i>A szocializmus előfutárai</i> , Bp. 1950. 366—367. l.)	148
A papi üdvösségközvetítés ellen (Magyar ford.: <i>Takács János</i> — <i>Dr. Luther Márton</i> 95. tétele, Bp. 1937.)	149
A polgári reformáció a parasztság ellen fordul (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest</i> . III. i. m. 127—128. l.)	149
Münzer az urak ellen (Magyar ford.: <i>Terényi István</i> — <i>Kautsky</i> i. m. 426—428. l.)	151
A parasztok tizenkét cikkelyéből (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> <i>Chrest</i> . III. i. m. 115—119. l.)	152
Az anabaptisták (Magyar ford.: <i>Terényi István</i> — <i>Kautsky</i> i. m. 605. l.)	156
Az augsburgi vallásbéke (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — <i>Chrest</i> . III. i. m. 112—113. l.)	157
4. A francia reformáció	
Kálvin a köztársasági államformáról (Magyar ford.: — <i>Kálvin János</i> : <i>A keresztény vallás rendszere</i> . 777—778. l.)	158
A Szent Bertalan-éj (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>A. Brachet</i> : <i>Morceaux choisis</i> ... Paris, 1884. 137. l.)	160
A nantes-i ediktum (Magyar ford.: <i>Váczy Péter</i> — <i>Chrest</i> . III. i. m. 163. l.)	162
5. A spanyol abszolút monarchia virágkora és hanyatlása	
Granada elfoglalása (Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — <i>Calmette</i> i. m. 224. l.)	164

A lepantói csata (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 282—284. 1.)	165
Spanyolország hanyatlása (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 194—197. 1.)	167
6. A németalföldi szabadságharc	
A németalföldi szabadságharc kitörése (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. 217—218. 1.)	168
Haarlem ostroma (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 220. 1.)	169
Az utrechti unió (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 230—231. 1.)	169
A holland tengeri kereskedelem előretörése (Magyar ford.: <i>Szikszay Dénes</i> — Chrest. III. i. m. 234. 1.)	171
7. Anglia felemelkedése	
Az angliai reformáció (I. Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 251—252. 1.; II. Magyar ford.: <i>Kosáry Domokos</i> — Ekton: Tudor Constitution 355. 1.)	172
A csavargók és koldusok elleni rendelet (Magyar ford.: <i>Mezey László</i> — Chrest. III. i. m. 246—247. 1.)	174
Az angol posztóipar (Magyar ford.: <i>Szikszay Dénes</i> — Chrest. III. i. m. 239—240. 1.)	175
A spanyol armada pusztulása — Magyar ford.: <i>Kardos Tibor</i> — Chrest. III. i. m. 176—177. 1.	177
8. A soknemzetiségű orosz állam kialakulása és Lengyelország hanyatlása	
Rettenetes Iván önkényuralma (Olvasókönyv i. m. 86—87. 1.) ...	179
Oroszország bekapcsolódása a világpiacba (Magyar ford.: <i>Fogarasi Miklós</i> — Chrest. III. i. m. 299—300. 1.)	181
Az orosz parasztság földhözköltése (Olvasókönyv i. m. 96—97. 1.)	181
Felszabadító harc a lengyel megszállók ellen (Olvasókönyv i. m. 103—104. 1.)	193
A lengyel jobbágság sorsa (Magyar ford.: <i>Csorba Tibor</i> — Chrest. III. i. m. 260. 1.)	184
A lengyel nemesi köztársaság (Magyar ford.: <i>Csorba Tibor</i> — Chrest. III. i. m. 266—268. 1.)	185
Kostka Napierski parasztfelkelése (Magyar ford.: <i>Kerényi Grácia</i> — Chrest. III. i. m. 262. 1.)	186

9. A harmincéves háború

Gusztáv Adolf halála (Magyar ford.: Szabó Dezső — Tört. olv. i. m. 214—218. l.)	187
A vesztfáliai béke (Magyar ford.: Mezey László — Chrest. III. 136—137. l.)	190

I. A MAGYAR ŐSTÖRTÉNET ÉS A FEUDALIS ÁLLAM LÉTREJÖTTE

1. Magyar őstörténet

A magyarok ugor őseinek első említése (Hérodotosz IV. 21. — Harmatta János fordítása. Györffy György szerk.: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Bp. 1958.)	195
Arab és perzsa írók az etelközi magyarokról (Czeplédy Károly fordítása — Györffy i. m.)	196
A magyarok hadviselése (Bölcs Leó: Taktika — Moravcsik Gyula fordítása. Györffy i. m.)	198

2. A honfoglalás

A magyarok törzseiről (Bíborbanszületett Konstantin: A birodalom kormányzásáról 40. — Moravcsik Gyula ford. Györffy i. m.)	200
A magyarok Kijev alatt (Orosz évkönyvek — Nesztor Krónika 6406 — 896. év — Kniezsa István ford. — Györffy i. m.) ...	202
III. Béla jegyzője a honfoglalásról (Anonymus: Gesta Ungarorum, 5., 6., 12., 46. — Pais Dezső ford. Györffy i. m.)	202
A hun—magyar monda (Kézai Simon: Gesta Hungarorum 4., 7. Györffy György ford. Györffy i. m.)	206

3. Kalandozások

A kalandozó magyarok győzelme „Gyermek” Lajoson (Liudprand: Antapodosis. II. 2—6. ifj. Horváth János ford. Györffy i. m.)	209
A magyarok Sankt Gallenben (Ekkehard: Sankt Gallen-i Történetek — ifj. Horváth János ford. Györffy i. m.)	210
Lél és Bulcsú története (Kézai 40. — Györffy György ford. Györffy i. m.)	212

4. A feudális állam létrejötte

Koppány legyőzése (Képes Krónika 64. — <i>Geréb László</i> ford.)	213
Csanád legyőzi Ajtonyt (Gellért nagyobb legendája 8. — Madzsar Imre ford. <i>Mika Sándor</i> : Magyar Történelmi Ol- vasókönyv I. Bp. 1905.)	214
Tanuzaba halála (Anonymus 57. — <i>Pais Dezső</i> ford. Györffy i. m.)	218
Vászoly megvakítása (Képes Krónika 69. — <i>Geréb</i> ford.)	217
I. István törvényei (Árpád-kori törvények. Kézirat. Bp. 1962. Tankönyvkiadó. — <i>Szilágyi Loránd</i> ford.)	218
Főpapokról, főemberekről, vitézekekről, vendégekről (Intelmek III., IV., VI. Magyar fordítás Magyar Törvénytár 1000— 1526. Bp. 1899. nyomán.)	222

II. A KORAI FEUDALIZMUS MAGYARORSZÁGON

1. A feudális állam megszilárdulása

Vata lázadása (Gellért nagyobb legendája 15. — <i>Madzsar Imre</i> ford. nyomán. <i>Mika</i> i. m.)	224
Harc a német császárok hódító törekvései ellen (Képes Krónika 89—90. — <i>Geréb László</i> ford.)	225
A tihanyi apátság alapítóleveléből. 1055. (<i>Dr. Balogh Albin</i> ford. Szemelvények a magyar történet kútfőiből, Bp. 1944)	227
A kerlési győzelem a kunokon (Képes Krónika 102—103. <i>Geréb</i> <i>László</i> fordítása.)	229
A pápa hűbéri igénye Magyarországra (Magyar ford.: <i>Makkai</i> <i>László</i> — <i>Mezey László</i> : Árpád-kori és Anjou-kori levelek. Bp. 1960.)	230
I. László törvénykönyveiből (<i>Szilágyi Loránd</i> ford., Árpád-kori törvények i. m.)	231
Kálmán ún. I. törvénykönyvéből (<i>Szilágyi Loránd</i> ford. i. m.)	234
Az esztergomi (?) zsinat határozatai (<i>Szilágyi Loránd</i> ford. Árpád-kori törvények i. m.)	236

2. Magyarország a XII. században

II. István halicsi hadjáratáról (Képes Krónika 155. — <i>Geréb</i> <i>László</i> ford.)	236
Szines úrnő végrendelete (<i>Gericz József</i> ford.: Árpád-kori tör- vények i. m.)	237

Freisingi Ottó Magyarországról és a magyarokról (Eckhart Ferenc ford.: Miksa Sándor i. m.)	239
Lukács érsek és az ellenkirályok (Gualterus Mapes — Ford.: Eperjessy Géza.)	241
Az írásbeli hivatali ügyintézés bevezetése (III. Béla 1181. évi okleveléből. — Eperjessy Géza ford.)	242
Magyarország és a kereszties hadjáratok (Magyar ford.: Makkai—Mezey i. m.)	242

3. A királyi meyerendszer felbomlása

Imre király és az áruló püspökök (Magyar ford.: Makkai—Mezey i. m.)	244
Részletek a Váradi Regestrumból (Kandra Kabos fordítása nyomán. Váradi Regestrum, Bp. 1898. A 78. és 268. számot Bolla Ilona fordította. Árpád-kori törvények i. m.)	245
A pannonhalmi apátság jobbágyainak és népeinek panaszai (Kumorovitz L. Bernát ford. Árpád-kori törvények i. m.)	247
Az Aranybulla (Szilágyi Loránd ford. Árpád-kori törvények i. m.)	249
A beregi egyezmény (Szilágyi Loránd ford. Árpád-kori törvények i. m.)	254
A nemesi vármegye kezdetei (Kumorovitz L. Bernát ford. Árpád-kori törvények i. m.)	255

4. A tatárjárás

Rogierius Sivalmas énekéből (Mészöly Gedeon ford.)	256
IV. Béla külpolitikája a tatárjárás után (Magyar ford.: Makkai—Mezey i. m.)	261

III. A RENDI MONARCHIA KIALAKULÁSA

1. A királyi hatalom és szövetségeseinek harca az oligarchia ellen

A királyi várak városokká alakulnak (V. István privilégiuma — Gerics József ford. Árpád-kori törvények i. m.)	264
A rendi országgyűlés előzményei (IV. Bélának és fiainak törvénye) (Szilágyi Loránd ford. Árpád-kori törvények i. m.)	266
A kun-törvény (Szilágyi Loránd ford. Árpád-kori törvények i. m.)	267
Kun László ellentéte az egyházzal (Lodomér érsek levele. Magyar ford. Makkai—Mezey i. m.)	268

A király és a köznemesség szövetsége a bárók ellen. (III. András II. törvényéből) <i>Szilágyi Loránd</i> ford. Árpád-kori törvények i. m.)	268
A földközösség továbbélése a XIII. században (A veszprémi káptalan 1297. évi okleveléből — <i>Kumorovitz L. Bernát</i> ford. Árpád-kori törvények i. m.)	270
A budai papok kiközösítik a pápát (Képes Krónika 190 — <i>Geréb László</i> ford.)	271
Csák Máté hatalmaskodásairól (<i>Makkai—Mezey</i> i. m.)	272
A rozgonyi csata (Képes Krónika 196. — <i>Geréb L.</i> ford.)	273
 2. A királyi hatalom megszilárdulása az Anjouk idején	
Károly Róbert pénzügyi reformja (Magyar ford. <i>Makkai—Mezey</i> i. m.)	274
A magyar és cseh kereskedelmi kapcsolatok szabályozása (Wenczel: Magyar Diplomáciai emlékek az Anjou-korból. I. 339. sz. <i>Eperjessy Géza</i> ford.)	275
Záh Felicián merénylete (Képes Krónika 206. — <i>Geréb László</i> ford.)	276
A kapuadó (<i>Kumorovitz L. Bernát</i> ford. Szemelvények a középkori magyar történet forrásaiból. Kézirat, Bp. 1961. Tankönyvkiadó.)	278
A nápolyi hadjárat előzményei (Magyar ford.: <i>Makkai—Mezey</i> i. m.)	279
I. Lajos hadjárata a velenceiek ellen. I. Lajosnak Aversa mellett történt megsebesülése és a város elfoglalása (Küküllői János és a Névtelen Mánorita krónikája. Bp. 1960. XXII. Magyar ford. <i>Geréb László</i>)	281
I. Lajos lovagi párbajra hívja Tarantói Lajos (1350) herceget. (Magyar ford. <i>Makkai—Mezey</i> i. m.)	282
 3. A rendi társadalom kialakulása	
A rendi kiváltságok alapvetése (Magyar ford.: Magyar Törvénytár i. m.)	283
Az első céhszabályzat (Magyar ford.: <i>Dr. Szádeczky Lajos</i> : Iparfejlődés és a czéhek története Magyarországon. Bp. 1913. II.)	284
Zsigmond király városfejlesztő politikája (1405. évi dekrétumból. — Magyar ford. Magyar Törvénytár)	286
Részletek a budai jogkönyvből (<i>Mollay Károly</i> fordítása. Szemelvények a középkori magyar történet forrásaiból i. m.)	288
A budai polgárok zendülése a patríciusok ellen (Thuróczi János <i>Chronica Hungarorum</i> XXV. <i>Geréb László</i> ford.)	291

Szeged, Buda és Pest 1433-ban (Bertrandon de la Brocquière — Magyar ford. <i>Szamota István</i> : Régi utazások Magyarországon és a Balkán félszigeten. Bp. 1891.)	293
Az erdélyi parasztfelkelés (Az első kolozsmonostori egyezség — <i>Geréb László</i> ford. — Székely—Geréb: A magyar parasztháborúk irodalma 1437—1514. Bp. 1950.)	295
4. Magyarország védelme a török támadás ellen	
A galambóci csata (Zsigmond adománylevele Rozgonyi Cecília részére — <i>Dézi Lajos</i> ford. Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története III. Bp. 1905.)	298
A telekkatonaság és a zsoldosok (Zsigmond 1435. évi I. dekrétumából — Magyar ford. Magyar Törvénytár i. m. — és Albert 1439. évi dekrétumából — Magyar fordítás. Magyar Törvénytár i. m.)	299
Hunyadi János ifjúsága. Khalkokondülasz művéből (<i>Szigeti Gyula</i> ford. Miika Sándor i. m.)	300
Hunyadi kormányzóvá választása (1446. évi dekrétum — Magyar ford. Magyar Törvénytár i. m.)	302
Vitéz János beszéde a németújhelyi kongresszuson (<i>Gerézi Rabán</i> ford. Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból. Bp. 1951.)	303
A nándorfehérvári diadal (Thuróczi LV. — <i>Geréb László</i> ford.)	304
5. A központosított monarchia kiépítésének kísérlete	
Mátyás királyról (Galeotto Marzio — Magyar ford. Mátyás a kortársak között. Szerk. H. Balázs Éva Bp. 1957.)	308
Kinizsi Pál. A kenyérmezei csata (Bonfini Antal: <i>Rerum Ungaricarum Decades</i> — <i>Geréb László</i> ford. Bonfini, Bp. 1959.)	309
Mátyás levele a római bibernoki kollégiumhoz (Magyar ford.) Mátyás a kortársak között (i. m.)	311
Mátyás udvara (Bonfini — <i>Geréb László</i> ford.)	312
Mátyás király törvényeiből — (Magyar ford. Magyar Törvénytár i. m.)	315
Mátyás elfoglalja Bécs városát (Bonfini — <i>Geréb László</i> ford.)	316
6. Dózsa György parasztháborúja. A mohácsi vész	
Részlet Kanizsai György sárvári és kapuvári uradalmainak urbáriumából. (Magyar ford. Szemelvények a középkori magyar történet forrásaiból i. m.)	320

Sempte vár adójának és jövedelmeinek összeírása (Magyar ford. Szemelvények a középkori magyar történet forrásai-ból i. m.)	320
Jobbágytörvények a XV—XVI. század fordulóján (Magyar fordítás. Magyar Törvénytár i. m.)	321
Dózsa György vitézsége (Szerémi György: Epistola de perditione regni Hungariae XII. — Geréb László ford. Székely—Geréb i. m.)	323
Budai polgár levele a parasztháború kitöréséről (Geréb László ford. Székely—Geréb i. m.)	324
Dózsa ceglédi beszéde (Tubero: Commentariorum de temporibus suis libri — Geréb László ford. Székely—Geréb i. m.)	326
Nagytlak elfoglalása	328
Dózsa György halála. (Mindkettő forrása: Szerémi XII—XIII. Geréb László ford. Székely—Geréb i. m.)	329
Az 1514. évi jobbágytörvényekből (Magyar ford.: Magyar Törvénytár.)	330
A nemesség sarkalatos jogai (Werbóczi István Hármaskönyv. I. Rr. IX. C. — Magyar ford.: Magyar Törvénytár.)	332
A magyar uralkodó osztály Mohács előtt (Bungio — Bartoniek Emma ford. Mohács Magyarországa. Bp. 1926.)	333
A mohácsi csata (Brodarics István: De conflictu Hungarorum cum Turcis ad Mohacz. — Szentpéteri Imre ford. Mika Sándor i. m.)	335
Képmelléklet	339